

Оксана Вербіцька,
наук. співробітник НБУВ

**ДЕРЖАВНА УНІВЕРСИТЕТСЬКА БІБЛІОТЕКА
НИЖНЬОЇ САКСОНІЇ: ІСТОРІЯ І ВНЕСОК
В ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОГО ТА НАУКОВОГО ПРОЦЕСІВ**

Розглядається історія та сучасний стан Державної і університетської бібліотеки Нижньої Саксонії (Німеччина). Відзначається велика робота зі створення цифрових колекцій і над новими технологіями у галузі бібліотечних послуг.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, бібліотечні послуги, електронні ресурси, цифрові колекції, історія бібліотек.

Державна і університетська бібліотека Нижньої Саксонії в місті Геттінген (Німеччина) являє собою приклад бібліотечної і дослідницької установи, орієнтованої на забезпечення інформаційних потреб університетського містечка; також координує діяльність бібліотек землі Нижня Саксонія. Серед найважливіших завдань цієї сучасної академічної бібліотеки – оцифрування друкованих матеріалів німецької культурної спадщини, розвиток інноваційних моделей та засобів для електронних публікацій і збереження цифрових даних, створення інфраструктури для навчання та наукових досліджень з використанням електронних носіїв та ресурсів [19]. Декілька останніх років Бібліотека посідає верхні місця в рейтингу кращих бібліотек Німеччини в категорії громадських та академічних бібліотек, який формує Німецька бібліотечна асоціація.

Історія бібліотеки нерозривно пов'язана з історією Університету Георга Августа в м. Геттінген, заснованого у 1734 р. Засновник університету, король Великої Британії та курфюрст Ганноверу Георг II, отримав почесну посаду «великого ректора» і вкладав у розвиток Університету і його бібліотеки великі кошти, що допомогло їм досягти розквіту та набутти європейської слави [1]. На відміну від середньовічних традиційних університетів, статут Геттінгенського університету на перше місце виводив толерантність і взаємоповагу вчених, свободу наукового пошуку. У XVIII ст. тут викладали такі відомі вчені як географ А. Ф. Бюшінг, астроном Х. Майер, фізик Г. К. Ліхтенберг, філологи С. Гесснер і К. Г. Гейне, історик

А. Л. Шльоцер, юрист Ж. Е. Пюттер. Геттінгенський університет став найпопулярнішою вищою школою серед дворянства не лише Німеччини, але й інших країн. У 1751 р. з дозволу Георга II професори Геттінгенського університету заснували Геттінгенське товариство наук (з 1939 р. – Академія наук у Геттінгені). Перший президент Геттінгенського товариства наук А. фон Галлер з метою скоординувати подальшу наукову діяльність вчених регіону об'єднав діяльність Університету і Товариства [7]. Це була спроба створити новий простір для наукових досліджень, вільного обговорення наукових питань та обміну досвідом, що на той час не практикувалось в університетах. Відтоді співдружність Товариства з Університетом залишалась зразком єдності освітньої та наукової діяльності [10].

У першій половині XIX ст. важлива роль в Університеті відводилась дослідженням у галузі історичних, політичних і математичних наук, у його стінах працювали математик К. Ф. Гаусс, історик Ф. К. Дальман, філологи брати Я. і В. Грімм, юрист Г. Гуго та інші видатні вчені. З 1860-х рр. Університет поступово все більше перетворювався на центр природничо-наукових досліджень, і до Бібліотеки стало надходити все більше наукових праць з цих галузей. У цей час тут працювали математики Б. Ріман, Ф. Клейн, Д. Гільберт, Г. Мінковський. С. Ковалевська отримала в Геттінгені докторську ступінь «за сукупністю праць». Наприкінці XIX – початку XX ст. тут викладав Е. Гуссерль, засновник напряму феноменології, у нього навчався М. Гайдеггер, засновник екзистенціального напряму сучасної філософії. Але геттінгенські математична та фізична школи були розгромлені нацистами, найвидатніші її представники, зокрема нобелівські лауреати М. Борн, Д. Франк, який працював разом з Г. Герцем, Р. Курант та інші, були вимушені виїхати з Німеччини. На сьогоднішній день до лауреатів Нобелівської премії належать 45 вчених, які навчалися, працювали викладачами або проводили дослідження у Геттінгенському університеті. Більшість із них – науковці у галузі природничих наук, зокрема фізики, хіміки, медики. Оскільки більшість з них зробили свої відкриття в першій половині XX ст., цей факт отримав назву «геттінгенське нобелівське диво». Й сьогодні Університет має високий міжнародний рівень – в 2009 р. за Академічним рейтингом університетів світу він посів 4-те місце в Німеччині, 29-те – в Європі і 90-те – у світі [21].

Від часу свого заснування (1737 р.) університетська бібліотека функціонувала як наукова. Основою її фондів стали 12 тис. томів, що входили до трьох колекцій: бібліотека гімназії м. Геттінген, куди входили книги з історії, класичної філології та теології, бібліотека Великого сенешала Й. Г. фон Бюлова (1650–1724) в Ганновері, де була переважно історична,

політична та юридична література, і дублетні фонди Королівської бібліотеки в Ганновері. У 1770 р. їй були подаровані математичні, фізико-технічні, військові, топографічні фонди та колекції з історії мистецтва архітектора Й. фон Уффенбаха (1687–1769). Швидкому розвитку Університету та збільшенню бібліотечних фондів сприяла і постійна підтримка і регулярне додаткове фінансування одного із засновників університету і його куратора, міністра та члена Таємної ради барона Г. фон Мюнхгаузена (1688–1770). Уже в 1765 р. фонди бібліотеки Геттінгенського університету містили близько 60 тис. томів, у 1787 р. 120 тис. томів, у 1810 р. – близько 153 тис. томів. На той час це була вражаюча за своїм обсягом колекція, і за кількістю цінних та рідкісних видань її можна було назвати однією з найкращих наукових бібліотек Європи. Й. В. Гете назвав її скарбом саксонської землі. Першим директором Бібліотеки став Й. М. Геснер, великий вплив на її розвиток здійснив філолог і археолог, професор К. Г. Гейне (1763–1812), який очолював її майже 50 років; брати Я. і В. Грімм були бібліотекарями в період 1830–1837 рр.

Як зазначає Д. Равинський, у Геттінгенському університеті роль головного рушія розвитку освітніх і наукових процесів вперше відводилася Бібліотеці, яка «...з самого початку була зорієнтована не на обслуговування окремих досліджень, як було прийнято у XVIII ст., а на обслуговування науки в цілому. Унікальна для того часу концепція бібліотеки мала метою безперервне, планомірне та науково обґрунтоване придбання наукової літератури» [8]. Як зазначалося в її статуті, вона мала стати зібранням найважливіших наукових праць вітчизняної та іноземної літератури з усіх галузей науки. Вказувалося, що відбирати до її фондів потрібно було лише такі книги, в яких містяться наукові, технічні, практичні знання, які сприяли б прогресу, або хоча б робили крок вперед, а не книги, що містять просто повторення чи компіляцію вже відомого; перевага віддавалась тим книгам, які «містять джерела систем, удосконалень, розширень, виправлень по суті і за формою» [2].

З розвитку бібліотечної справи вона не мала собі рівних – тут була введена систематична розстановка книг, складені алфавітний і систематичний каталоги. Її фонд поповнювався постійно і обдуманно – за рішенням сенату Університету Бібліотека вела також спеціальний каталог книг, рекомендованих до придбання. Особливу увагу читачів Бібліотеки привертала англо-американська і природничо-наукова колекції. Комплектування було зорієнтоване на ідеали енциклопедичного зібрання літератури, пріоритет мали як німецькі, так і закордонні найзначніші у науковому відношенні видання, і завдяки такому підходу її колекції стали численними та глибоко спеціалізованими в рамках певних тем. Таким чином, вона

стала першою академічною бібліотекою і одночасно науково-дослідним підрозділом університету [5].

В середині XIX ст. розвиток Бібліотеки через брак бюджетних коштів дещо призупинився. З 1866 р. і до кінця XIX ст. Бібліотека брала участь у розробці національної системи бібліотечного обслуговування. З 1920 р. вона займалась формуванням багатьох спеціальних фондів, зокрема колекцій англо-американської культурної спадщини і природничих наук, до роботи над якими пізніше приєдналися й інші бібліотеки. З 1918 р. (й до сьогодні) вона здійснює формування колекції німецьких друкованих видань. До Другої світової війни фонди Бібліотеки нараховували вже близько 941 тис. одиниць зберігання, і, не зважаючи на накази чинної влади про евакуацію колекції під час наступу радянських військ та військ союзників у 1944 р., її фонди було переміщено у підвал, що їх і врятувало. У післявоєнний час до неї звозили залишки фондів інших бібліотек, відбувалася концентрація розрізаних колекцій та відновлення пошкоджених і зруйнованих бібліотечних будівель.

У 1949 р. на знак визнання регіональних і академічних функцій, бібліотека одержала назву «Державна і університетська бібліотека Нижньої Саксонії». У тому ж році Німецьким науково-дослідним товариством була реорганізована національна система спеціальних тематичних колекцій, і Бібліотека до своїх традиційних функцій долучила завдання формування колекцій фінно-угорської мови і літератури, алтайської мови і літератури, наук про Землю, лісового господарства, а також у галузі книгознавства та бібліотекознавства. У 1970-х рр. створено відділи хімії і медичної літератури, з 2000 р. – лісовий, фізики, соціально-економічної літератури.

У 1957 р. з метою сприяння розвитку регіонального міжбібліотечного абонементу тут було розроблено зведений Центральний бібліотечний каталог землі Нижня Саксонія, в 1967 р. розпочалося створення електронних каталогів журналів, з 1977 р. – монографій. У 1982 р. в Геттінгені було засновано Комп'ютерний бібліотечний центр землі Нижня Саксонія, і з того часу ним формується Нижньо-Саксонський каталог монографій і Нижньо-Саксонський каталог журналів. З впровадженням програмного забезпечення системи РІСА тут у 1993 р. було засновано об'єднання німецьких бібліотек північних земель Німеччини – Загальна бібліотечна мережа, та відповідно розроблено Північно-Німецький зведений електронний каталог.

Розташована Бібліотека в двох будівлях: в історичному приміщенні церкви Святого Павла в Геттінгені (1304), яке в XIX ст. було перетворено на бібліотеку (згодом церкву було перебудовано на два поверхи, й на

сьогодні верхня частина будівлі використовується як виставковий і лекційний зал, а нижня містить Центральний бібліотечний каталог землі Нижня Саксонія), та в новому приміщенні, де з 1992 р. зберігаються всі інші фонди Бібліотеки.

Нині бібліотека Геттінгенського університету – одна з п'яти найбільших бібліотек Німеччини, фонди якої нараховують понад 5,8 млн книг та статей у періодичних виданнях, 1,5 млн мікрофільмів, 13,3 тис. рукописів, 350 серій наукових видань, 375 колекцій з неопублікованих робіт, 300 тис. географічних карт і планів, а також велика кількість цифрових документів. Щорічно до неї надходить близько 16 тис. періодичних видань [14]. Персонал бібліотеки складається з 300 осіб, кількість робочих місць для читатів – 1534, автоматизованих чи оснащених комп'ютерною технікою – 138 (з них із доступом в Інтернет – 110). Щорічно витрати на придбання літератури становлять близько 5 870 000 €, витрати на придбання електронних видань – близько 1 686 000 €, загальний бюджет Бібліотеки – близько 23 322 000 €. У 2010 р. Бібліотеку відвідало 2 240 088 осіб, віртуальних відвідувань веб-сайту Бібліотеки – 1 852 612 [12].

До складу бібліотеки Геттінгенського університету входять також 8 бібліотек деяких факультетів, зокрема: теологічного, юридичних та політичних наук, медичного, філософського, економічних і соціальних наук, природничо-математичного, лісового, сільськогосподарського. Президент університету професор Курт фон Фігура (Kurt von Figura) визнав, що «відмінна репутація Університету м. Геттінгену, особливо наших гуманітарних факультетів – багато в чому заслуга бездоганної роботи університетської бібліотеки» [11]. При Університеті, який має 13 факультетів і в якому навчаються понад 24 тис. студентів і працюють близько 3,5 тис. викладачів, також діють науково-дослідні установи – Центр тропічних досліджень, Центр екології лісу, Центр захисту природи, великий авторитет має Геттінгенський центр молекулярних і органічних досліджень. Необхідно зазначити, що у 2007 р. в рамках проекту з розвитку університетської освіти Університет був названий одним з 9 елітних університетів Німеччини. З 2007 р. в університеті здійснюється програма «Концепція майбутнього», в рамках якої розвинулась тісна співпраця Університету з іншими науково-дослідними організаціями у місті, до яких відносяться Академія наук у Геттінгені, п'ять інститутів Товариства ім. Макса Планка, Німецький центр авіації і космонавтики та Німецький центр приматів.

Бібліотека є не лише інформаційним центром Університету, але й виконує функцію координатора бібліотечної справи в Нижній Саксонії. Вона співпрацює та здійснює ефективну підтримку діяльності 143 галузевих

та громадських бібліотек регіону. Зокрема, до мережі бібліотечних установ у Нижній Саксонії належать бібліотека Інституту історичних досліджень, бібліотеки інститутів Товариства імені Макса Планка, бібліотека Товариства наукової обробки даних, бібліотека Інституту прикладної культурології (IFAK), Міська бібліотека Геттінгену та інші.

До Державної і університетської бібліотеки Нижньої Саксонії надсилаються примірники усіх державних видань, вона укладає Центральний бібліотечний каталог у Нижній Саксонії та здійснює керівництво регіональним міжбібліотечним абонементом. За фінансової підтримки Науково-дослідної ради Німеччини нею проводиться формування колекцій у понад двадцяти спеціалізованих галузях. Фонди Бібліотеки доступні всім користувачам регіону, а через систему MBA і службу доставки копій документів – і в інших регіонах. Крім цього, ресурси Бібліотеки доступні на мікроформах і в електронній формі. Спеціальні відділи Бібліотеки включають: відділ рідкісних книг і рукописів, колекцію німецьких друкованих видань 1701–1800 рр., відділ карт.

Бібліотека Геттінгенського університету, яку в 2002 р. було визнано «Бібліотекою року», в 2005–2009 рр. незмінно посідала перше місце за даними ВІХ (Bibliotheksindex) – національного рейтингу громадських та наукових бібліотек Німеччини, а у 2010 р. її було визнано другою за рейтингом наукових та універсальних бібліотек у Німеччині, та першою за рангом ефективності її інфраструктури і рівнем послуг [15]. Бібліотека здійснює інформаційне забезпечення освітніх процесів та наукових досліджень у стінах Університету, і з цією метою використовується весь спектр інформаційних послуг – читачам надається доступ до локальних інформаційних ресурсів у друкованому (книги, карти, матеріали тощо) та електронному вигляді (матеріали, вміщені на веб-порталі Бібліотеки, колекції CD-дисків з певної тематики тощо), забезпечується доступ до наявної інформації в усьому світі (доставка необхідних фізичних документів), створюються покажчики та довідники (тематичні, бібліографічні тощо), читачам надаються консультації у використанні інформаційних та електронних ресурсів. Підготовка бібліотечних кадрів і підвищення їх кваліфікаційного рівня проводиться шляхом навчання, обміну досвідом у галузі бібліотекознавства та інформаційних технологій.

Особливості системи інформаційно-бібліотечного обслуговування в університетській бібліотеці пов'язані з потребою студентів у безперервній підготовці та отриманні максимально повної інформації. Бібліотека здійснює підтримку науки і освітньої діяльності як шляхом забезпечення місця для самостійної роботи (студенти мають вільний доступ до

літератури, але додому книги не видаються), так і для проведення колективних робіт і заходів з використанням технічного і апаратного забезпечення. Інформаційні ресурси Бібліотеки використовуються фахівцями у сфері нових наукових досліджень, методик викладання у вузах тощо, обслуговування груп користувачів здійснюється з урахуванням їх конкретних інтересів.

Через швидкий і постійний розвиток віртуального середовища мережі Інтернет бібліотечні технології та процеси теж отримують нові горизонти, адже користувачі потребують зручного та якнайповнішого доступу до інформації в усьому світі (як комерційної, так і безкоштовної). Тому й наукові бібліотеки мають абсолютно нові завдання та форми роботи. Інноваційні технології у галузі сучасних методів управління бібліотечними процесами Державною і університетською бібліотекою Нижньої Саксонії в місті Геттінген широко використовуються і розвиваються, дослідження тут проводяться у 30 напрямках. Це інформаційні послуги, ліцензування, безпека та питання збереження архівів, архітектура цифрових колекцій, оцифрування та архівування, ідентифікаційні процеси, відкритий веб-доступ до ресурсів тощо. У 2010 р. у відділі розвитку бібліотечних цифрових технологій працювало близько 30 фахівців. Також Бібліотека сприяє розвитку дистанційної освіти та інформаційної грамотності шляхом проведення консультацій щодо використання та пошуку потрібних ресурсів, підготовки фахівців з використання ІТ-мереж у галузі бібліотечної справи тощо.

Бібліотечні процеси, співпраця з інженерно-технічними організаціями, розвиток медіа-ресурсів, а також допомога фахівцям різних наукових установ у підборі матеріалів та формування колекцій наукових електронних документів і матеріалів з усіх наукових галузей у кінцевому рахунку призводить до тісної співпраці та інтеграції раніше окремих центрів в Університеті, зокрема Бібліотеки, видавництва, центрів обробки даних і медіа-центрів, які таким чином координуються і централізовано фінансуються, а головне – отримують можливість широкого обміну передовим досвідом та підтримку у своїй діяльності. Так, у приміщенні Бібліотеки знаходиться Центр ретроспективного оцифрування в Геттінгені (Goettinger Digitalisierungs Zentrum (GDZ)), який був заснований у 1997 р. Німецьким науково-дослідним товариством (Deutsche Forschungsgemeinschaft) за сприяння Наукової ради Німеччини (Wissenschaftsrat). Обладнаний найновітнішою цифровою технікою, один з найкращих центрів оцифрування в Європі, він бере участь у розробці національної політики стандартизації в різних галузях (оцифрування, доступ до мережі Інтернет,

бібліографічні описи) та здійснює координацію цієї діяльності в численних бібліотеках та установах [20]. Центр був заснований як відділ Державної і університетської бібліотеки Геттінгену і є одним з двох національних центрів проведення проектів з оцифрування (інший знаходиться у Мюнхені).

Центр проводить такі великі проекти, як оцифрування Біблії Гуттенберга [18], яка є одним зі скарбів Бібліотеки, і яку було внесено ЮНЕСКО в програму «Пам'ять світу», першоджерел XVIII – початку XIX ст. з історії гуманітарних та інших наук, оцифровуються та створюються бази даних оцифрованих періодичних видань Німеччини (DigiZeitschriften-Projekt) тощо. На даний час вже близько 2 тис. оцифрованих томів книг (близько 5 млн сторінок), переважно стародруків, а також монографій та журналів, доступні користувачам у мережі Інтернет [4]. Центром проводяться також експертні та дослідні роботи у галузі технологій відтворення зображень, конверсії текстових файлів і бібліографічних описів, формування колекцій отриманих цифрових копій документів, здійснюється і консультативна діяльність – щодо зберігання метаданих, надання доступу до електронних ресурсів тощо. Довгостроковою метою є участь у створенні «Світової цифрової бібліотеки» (WDL), в якій будуть міститись цифрові копії всіх друкованих книг.

Створення такого центру в м. Геттінген було не випадковим – Бібліотека традиційно проводить багато науково-дослідних проектів, має величезний обсяг фондів з унікальними та цінними історичними колекціями книг. Оцифрування таких книг саме в Бібліотеці мало вагомій причини – так заощаджуються транспортні витрати, забезпечується контроль збереженості видань, що знаходяться у поганому стані, та оперативність роботи. Крім того, досвідчені співробітники Бібліотеки беруть участь у процесі оцифрування та індексації, що має особливо важливе значення. Доступ до оцифрованих матеріалів надається на підставі чинного законодавства, зокрема «Берлінської декларації про відкритий доступ до наукових знань» (2003).

Бібліотека не лише проводить роботу щодо формування колекцій оцифрованих видань своїх фондів, але й надає власну інфраструктуру для розміщення наукових публікацій Університету та його центрів – як у фізичному вигляді, так і в електронному, представляючи її у міжнародній інформаційній мережі. Вже близько 10 років тут проводиться робота над створенням «Розподіленої цифрової дослідної бібліотеки» (Verteilte Digitale Forschungsbibliothek (VDF)), до якої увійшли матеріали та напрацювання окремих проектів та ініціатив Першої Програми національних і міжнародних науково-дослідних інститутів, завдяки чому на даний час

ретроспективне оцифрування бібліотечних фондів набуло значного обсягу. Електронні публікації джерел і результатів досліджень, динамічні можливості виявлення та використання здобутої інформації є актуальними для сучасних дослідників і викликають великий інтерес не лише в німецькомовних країнах, але й в усьому світі.

У своїй діяльності Бібліотека зробила акцент на розвитку електронних колекцій, прикладами яких є колекція англо-американської культурної спадщини і віртуальні бібліотеки (GEO-LEO та ін.), що є модулями наукової пошукової системи *vascoda*. Крім того, в галузі довгострокового збереження цифрових об'єктів Бібліотека бере участь у міжнародних проектах (NESTOR, COPAL тощо). Ще одним важливим напрямом є участь її фахівців у розробці міжнародних стандартів у галузі критеріїв відбору, каталогізації та класифікації книг і електронних ресурсів, робота над якими широко обговорюється на міжнародних конференціях (за 2004–2010 рр. фахівці Бібліотеки провели 16 семінарів, конференцій та симпозіумів з цих питань) [13].

З метою забезпечення доступу до представлених у мережі Інтернет європейських інформаційних ресурсів з науки і культури, так званих «предметних шлюзів», бібліотекою Геттінгенського університету здійснюється співпраця з багатьма великими бібліотеками Європи. Так, спільно з Національною бібліотекою Нідерландів проводився проект «Ренардус» (Renardus – An Academic Subject Gateway Service in Europe), орієнтований, насамперед, на вчених і наукові колективи. За цим спільним проектом, який фінансувався у рамках програми Європейського Союзу «Дружне для користувачів інформаційне суспільство», була запропонована модель програмного забезпечення, що дозволяє здійснювати одночасний пошук у декількох найбільших предметних шлюзах через інтерфейс-посередник. Крім того, одним із результатів проекту стала побудова електронної документної та операційної систем Геттінгенського університету [9]. Загалом Бібліотекою вже здійснено 73 проекти, поточних проектів – 25, і наразі ведуться підготовчі роботи до втілення десяти запланованих. Ця статистика говорить про потужну науково-дослідну роботу в стінах Бібліотеки та широку співпрацю з партнерами – бібліотеками та установами сприяння розвитку віртуальних наукових та фахових бібліотек.

Науково-дослідна бібліотека Геттінгену сьогодні зберігає своє значення як традиційна, оскільки є необхідною для досліджень читачів-гуманітаріїв, які працюють з історично цінними книжковими фондами з обмеженим доступом. Завдяки можливості отримати цифрові копії документів,

представлених в історично цінних фондах, вся організація роботи Бібліотеки будується так, щоб читач-дослідник міг працювати з максимальною продуктивністю. Окрім звичайних бібліотечних послуг, проводиться робота над новими бібліотечними сервісами, зокрема новими технічними можливостями у використанні цифрових текстів для поліпшення навчання та наукової роботи сліпих та слабозорих студентів. Комп'ютери обладнано моніторами з великим екраном, встановлено пристрої з камерами, що можуть показувати документ у збільшеному вигляді – до 40-кратного від оригінального розміру. Для таких студентів проводиться сканування та розсилка відсканованих файлів електронною поштою для роботи в домашніх умовах. Розроблено й систему зчитування, яка складається зі сканера і комп'ютера – скановане зображення тексту програмне забезпечення переводить в шрифт Брайля, останній може бути зчитаний зі спеціальної клавіатури, встановленої на комп'ютері [16]. Також її фахівці беруть участь у роботі Постійної конференції «Вдосконалення бібліотечного обслуговування сліпих та слабозорих студентів».

Бібліотека відіграє роль і одного з найважливіших культурно-освітніх центрів регіону, у її приміщеннях влаштовуються масштабні виставки, проводяться музичні та літературні вечори, реалізуються комплексні, спеціальні програми з циклами доповідей, музичними концертами, виставками, різноманітними акціями. Просвітницька та культурна діяльність у Геттінгенській бібліотеці має давні традиції – перша виставка була проведена ще в 1892 р. і була присвячена 400-річчю висадки на американський континент команди Х. Колумба. Хоча ця робота не відноситься до її прямих обов'язків, але має величезне значення. Таким чином Бібліотека робить вагомий внесок у підвищення освітнього та культурного рівня мешканців свого міста і регіону, популяризує свої фонди, розширює ділові контакти і залучає додаткові кошти для свого розвитку.

Міжнародне співробітництво бібліотеки Геттінгенського університету підтримується загалом 346 партнерами – провідними дослідними установами, європейськими та іншими бібліотеками (з них 159 – міжнародні, 187 – національні), спільно з якими проводяться численні проекти в галузі розвитку бібліотечного обслуговування, проекти створення нових довідкових та інших ресурсів, координації частини роботи у міжнародному бібліотечному проекті TextGrid тощо. Підтримується співпраця і з українськими партнерами. Так, відповідно до договору, Геттінгенський університет та Інститут інформаційних технологій і засобів Академії педагогічних наук України здійснюють спільні дослідження з

розробки засобів навчання нового покоління для забезпечення виконання лабораторних і практичних робіт та розробки психолого-педагогічних, методичних та екологічних проблем щодо адаптації навчального обладнання, методик його застосування в навчальних закладах України [6].

У майбутньому Бібліотека планує зосередити свою роботу на таких напрямках: забезпечення цифровими інформаційними послугами громадян регіону; удосконалення бібліотечних інформаційних та електронних систем спільної веб-мережі в межах землі Нижня Саксонія; розвиток бібліотечних та інформаційних послуг з метою забезпечення рівних можливостей для усіх категорій користувачів, зокрема з обмеженими фізичними можливостями (наприклад, доступ сліпих читачів-музикантів до цифрової колекції музичних творів з комп'ютерним використанням системи Брайля); визначення напрямів фінансування бібліотечної роботи, що входить до програми державної допомоги та ін.

Отже, зважаючи на те, що сучасне суспільство стає все більш глобалізованим в економічній, соціальній та культурно-освітній сферах, відбуваються активні інтеграційні процеси в Європі, спостерігається зростання мобільності студентів, викладачів, науковців, поширення дистанційної освіти, створення віртуальних університетів, поглиблюється вивчення іноземних мов, реалізуються спільні міжнародні проекти і програми тощо. До традиційних функцій бібліотеки як місця збереження культурної спадщини додається функція інформаційного центру, що надає доступ до національних інформаційних мереж та банків даних. Здійснюючи систематизацію, зберігання і розповсюдження культурної спадщини, бібліотека сьогодні стає повноправним співвласником інформаційних багатств, а її співробітники – ще й інформаційними «навігаторами» в океані інформації, світі культури та знань. Практична реалізація концепції сучасної дослідницької бібліотеки стала великим внеском у забезпечення наукового та освітнього процесу [3]. Державна і університетська бібліотека Нижньої Саксонії – одна з тих установ, досвід яких є неоціненним, адже маючи майже триста років історії, вона й сьогодні знаходиться в авангарді життя суспільства і надає бібліотечні та інформаційні послуги найвищого рівня. Характерними рисами роботи Бібліотеки можна назвати сприяння реалізації програм навчання Університету, широку співпрацю з місцевими науково-дослідними центрами та установами, велику роботу над створенням науково-допоміжного апарату та матеріалів, що допомагають читачу орієнтуватися в наявній інформації, створення цифрових колекцій і робота над новими технологіями у галузі бібліотечних послуг, широку співпрацю з іншими бібліотеками з метою створення спільних мережевих

ресурсів та широку просвітницьку діяльність. Для української бібліотечної справи також важливо адаптуватися до загальноцивілізаційних процесів, працюючи над власними розробками та переймаючи кращі зразки у цій сфері, сприяючи вирішенню завдань реформування національної системи освіти і її інтеграції до міжнародного наукового й освітнього простору, адже бібліотека є необхідною складовою сучасного розвинутого інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. Андреев А. Ю. «Геттингенская душа» Московского университета (Из истории научных взаимосвязей Москвы и Геттингена в начале XIX ст.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vivovoco.rsl.ru/VV/PAPERS/HISTORY/UNIVER.HTM>.
2. Библиотеки XVIII века [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ru/3/event/history/XVIII.php>.
3. Володин Б. Ф. Для всех и для каждого [Електронний ресурс] / Б. Ф. Володин // Библиограф. – № 3 (3)*03. – Избранные статьи. – Режим доступу: <http://www.bibliograf.ru/issues/2003/3/8/1/14/>.
4. Научная библиотека в контексте научной, образовательной и культурной политики : (ист. опыт Германии) / Б. Ф. Володин ; [ред. С. А. Давыдова] ; Рос. Нац. б-ка. – СПб. : РНБ, 2002. – 200 с. – С. 113 [Рецензія на монографію]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rba.ru/or/comitet/12/mag5/7.html>.
4. Государственная библиотека Геттингенского университета (СУБ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://frontiers.loc.gov/intldl/mtfhtml/mfprtntns/mfprtgot.html#rustxt>.
5. Журавлева И. К., Левченко И. Г. Слово об университетской библиотеке / И. К. Журавлева, И. Г. Левченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://universitates.univer.kharkov.ua/arhiv/2004_4/juravleva/juravleva.html.
6. Звіт про міжнародне наукове співробітництво Академії педагогічних наук України у 2007 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apsu.org.ua/ua/information/Mizd/proekt.html>.
7. Копелевич, Ю. Х. Научные Академии стран Западной Европы и Северной Америки / Ю. Х. Копелевич, Е. П. Ожигова. – Л. : Наука, 1989. – С. 12, 21–22, 31.
8. Равинский Д. Б. Ф. Володин. Всемирная история библиотек [Рецензія] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazines.russ.ru/znania/2003/8/rav.html>.
9. «Ренардус» – «Предметні шлюзи» академічних бібліотек Європи / Н. Neuroth, С. Kroke [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/articles/crimea/2002/sec4/Doc6.HTML>.
10. Ansprache von Bundespräsident Johannes Rau anlässlich des 250. Jahrestages der Gründung der Akademie der Wissenschaften zu Goettingen [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bundespraesident.de/dokumente/-2.62933/Rede/dokument.htm>.

11. *Bargheer M., Seynowa K.* Tradition und Zukunft – die Niedersaechsische Staats- und Universitaetsbibliothek Goettingen. Eine Leistungsbilanz zum 65. Geburtstag von Elmar Mittler [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goedoc.uni-goettingen.de/goescholar/bitstream/goescholar/3224/1/fsmittler.pdf>.

12. Bix-bibliotheksindex [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bix-bibliotheksindex.de/vergleich_wb/index.php.

13. Buechersammlungen und die Repraesentation von Wissen. Tagung zum «vernachlaessigten Forschungsfeld der Bibliotheksgeschichte» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gwdg.de/~uhwg/Bibl-Tagung-Programm.html>.

14. Die Staats- und Universitaetsbibliothek, ihre Teilbereiche und das Universitaetsarchiv [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uni-goettingen.de/de/56613.html>. – Загол. з екрану.

15. Ergebnisse – Datenbank BIX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bix-bibliotheksindex.de/vergleich_wb/index.php.

16. *Fast J.-J.* Unterstuetzung von Blinden und Sehbehinderten in Universitaetsbibliotheken. Ein Beispiel aus Goettingen // Bibliothek 31.2007 Nr. 3 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bibliothek-saur.de/2007_3/359-361.pdf.

17. Geschichte [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://de.wikipedia.org/wiki/Nieders%C3%A4chsische_Staats-_und_Universit%C3%A4tsbibliothek_G%C3%B6ttingen.

18. Gutenberg digital. Das Goettinger Exemplar der Gutenberg-Bibel [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenbergdigital.de/gudi/start.htm>.

19. Portrait – Niedersaechsische Staats- und Universitaetsbibliothek Goettingen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bix-bibliotheksindex.de/index.php>.

20. RILC – Russian Information Library Consortium. Учебная поездка в Германию. Отчет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ribk.net/docs/st3report_ru.doc.

21. University of Goettingen [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/University_of_G%C3%B6ttingen.

УДК 72.03(477)

Галина Войцехівська,

директор Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного

Ірина Войцехівська,

бібліограф I категорії

Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного

БІБЛІОТЕЧНИЙ ПРОЕКТ «ІСТОРІЯ МАЛИХ МІСТ УКРАЇНИ»: СУСПІЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ

У роботі розглядається новий бібліотечний проект «Історія малих міст України», що реалізується у рамках бібліотечного клубу «Національні святині», створеного при Державній науковій архітектурно-будівельній бібліотеці імені В. Г. Заболотного.

Ключові слова: малі міста України, бібліотечний проект.

Практика діяльності бібліотек України показує, що наразі змінюються функції бібліотек. Крім основної, бібліотечної функції, діяльність бібліотек спрямовується на організацію та реалізацію фундаментальних проектів культурно-просвітницького напрямку.

Упровадження нового бібліотечного проекту співробітниками Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, що отримав назву «Історія малих міст України» [6], має значне суспільно-патріотичне, культурно-просвітницьке та практичне значення для розвитку малих українських міст.

Новий бібліотечний проект «Історія малих міст України» розроблено у рамках діяльності бібліотечного клубу «Національні святині», створеного 1999 р. на честь відзначення першої річниці присвоєння бібліотеці імені академіка архітектури Володимира Гнатовича Заболотного. Робота бібліотечного клубу є різновидом культурно-просвітницької діяльності бібліотеки і спрямована на популяризацію творчості маловідомих, відомих та видатних архітекторів, будівельників, мистецтвознавців, краєзнавців, істориків. У кожному населеному пункті, місті, містечку чи селі є особистості, які популяризують своїми практичними діями, а то й життям, свою Батьківщину.